

Η Κυπριακή θυσία της 9ης Ιουλίου 1821

Η φυλή μας τιμά σήμερα και γεραίρει την μνήμη των εθνομαρτύρων της 9ης Ιουλίου 1821, των εκατοντάδων Ελλήνων της Κύπρου, οίτινες εσφαγιάσθησαν και εν γένει εθνατώθησαν υπό των Τούρκων κατά την αποφράδα εκείνην ημέραν.

Η Κύπρος, αναπόσπαστον τμήμα του Ελληνισμού, επέπρωτο να μετάσχη εις την ιεράν του 1821 εκατόμβην του Έθνους. Και το μέγα της ελευθερίας μήνυμα το οποίον εξεκόλαψεν η Φιλική Εταιρία και ευαγγελίσθη η Επανάστασις του Εικοσιένα, ευήκοον και φέρελπι αντήχησεν εις την αείποτε ελληνικήν Μεγαλόνησον.

Διότι και η Κύπρος, διατελούσα υπό την αυτήν απεχθή τουρκικήν δουλείαν, πάντοτε ανέμενε τον χρόνον της αποτινάξεως του στυγνού ζυγού. Αι εις τον ηπειρωτικόν ελληνικόν χώρον σημειωθείσαι ηρωϊκαί πράξεις, τα εις ολόκληρον τον κόσμον ακουσθέντα μεγάλα των αγωνιστών κατορθώματα, τα οποία προκάλεσαν συγκίνησιν εις τας ξένας χώρας, δεν ήτο δυνατόν να μη συνταράξουν την εθνικήν συνείδησιν των ομαιμόνων Κυπρίων.

Εις την κοινήν προσπάθειαν και συνενόησιν των υποδούλων Ελλήνων προς απελευθέρωσιν από του αλγεινού τουρκικού ζυγού, εις την ενίσχυσιν και εις την συμπάραστασιν προς τον ιερόν αγώνα του Εικοσιένα του οποίου ο σπινθήρ ήναψε το πρώτον εις τον Μωριά, τοποθετούνται η άφιξις εις την Κύπρον από του 1818 φιλικών οίτινες εμήσαν τον Αρχιεπίσκοπον, τους λοιπούς Αρχιερείς και προκρίτους της Νήσου εις την Φιλικήν Εταιρείαν, η κατά τον Ιούνιον του 1821 άφιξις εις την Νήσον του θρυλικού ήρωος Κωνσταντίνου Κανάρη, όστις παρέλαβε τρόφιμα, η υπό της Κύπρου υλική ενίσχυσις του Αγώνος.

Κατά τον Απρίλιον του 1821 εσημειώνετο εις την Κύπρον κυκλοφορία επαναστατικών προκηρύξεων, τας οποίας είχε φέρει ελθών εις την Νήσον ο Κύπριος φιλικός αρχιμανδρίτης Θεόφιλος Θησεύς, ανεψιδός

του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού. Παρά την προσπάθειαν της Κυβερνήσεως να συλλάβη τον φιλικόν τούτον, ούτος κατώρθωσε να διαφύγη εις Ελλάδα, αλλ' ο κυβερνήτης Κουτσιούκ Μεχμέτ ανησύχησε.

Ο δε κατά τον αυτόν μήνα διαταχθείς αφοπλισμός των χριστιανών κατοίκων της Νήσου, η κατά τας αρχάς Μαΐου 1821 μεταφορά 4 χιλιάδων στρατού εις Κύπρον, προοιώνιζον το σατανικόν σχέδιον του Κουτσιούκ Μεχμέτ όπως εξοντώση τους αρχιερείς και προκρίτους της Νήσου και όπως αιματοκυλίση τους Έλληνας της Κύπρου εν γένει.

Χαρακτηριστικά της δολιότητος του Τούρκου Κυβερνήτου, είναι το γεγονός ότι εις έκθεσιν του προς την Υψηλήν Πύλην επαρουσίασε τους Έλληνας της Κύπρου ως στασιάζοντας και ως ετοιμούς να επαναστατήσουν και απέστειλε κατάλογον προγραφών 486 προσώπων, ζητήσας την έγκρισιν του Σουλτάνου Μαχμούτ όπως τους θανατώση και το γεγονός της εν συνεχεία, κατόπιν της εγκρίσεως του Σουλτάνου, δι' εξαπατήσεως συγκεντρώσεως των πλείστων προγεγραμμένων Ελλήνων εις Λευκωσίαν, δήθεν «δια να συντάξουν κοινά ευχαριστήρια γράμματα προς τον Σουλτάνον δια την πατρικήν αυτού μέριμνα περί του λαού».

Μετά την συγκέντρωσιν των πλείστων προγεγραμμένων εις Λευκωσία, την 9ην Ιουλίου 1821, ημέραν της εβδομάδος Σάββατον, εκλείσθησαν και αι τρεις πύλαι του τείχους της Λευκωσίας προς αποτροπήν διαφυγής των παγιδευθέντων, όποτε, ήρχισεν η σφαγή και η προ του σεραγίου πλατεία μετετρέπη εις αληθές μακελλείον.

Πρώτος απηγχονίσθη ο Αρχιεπίσκοπος και Εθνάρχης Κύπρου Κυπριανός εις τινα συκομωρέαν του σεραγίου της Λευκωσίας, απέναντι δε αυτού απηγχονίσθη εκ τινος πλατάνου ο αρχιδιάκονος του Αρχιεπισκόπου Μελέτιος.

Ο Κύπριος Πρωθιεράρχης εβάδισεν εις την αγχόνην απότοτος! Ολίγας ημέρας προ του θανάτου του, ότε επιλοξένηι τον Άγγλον Κάρνε, έλεγεν εις αυτόν:

«Ο θάνατος μου δεν απέχει πολύ. Γνωρίζω ότι δεν αναμένουσι παρά την κατάλληλον ευκαιρίαν δια να με θανατώσωσιν».

Εις τας διαπορίας δε του Άγγλου τούτου, διατί ο Αρχιεπίσκοπος να μη εγκαταλείψη την Νήσον και να διασωθή, ο Κυπριανός εδήλωσεν ότι θα παραμείνη δια να προσφέρη εις το λαόν του πάσαν δυνατήν προστασίαν μέχρι της τελευταίας του πνοής! Εξεδηλώθη υπό του Αρχιεπισκόπου ενσάρκωσις της ευαγγελικής ρήσεως «ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων» (Ιω., Ι, 11), ρήσεως την υλοποίησιν της οποίας επεσφράγισεν ούτος δια της θυσίας αυτού κατά την 9ην Ιουλίου 1821.

Κατά την ανάκρισιν του υπό του Τούρκου κυβερνήτου, ο Αρχιεπίσκοπος με θάρρος ανταξίου ηγήτορος, με ψυχήν γενναίου στρατιώτου της πίστεως και της πατρίδος, εδηλώσε προς τον αιμοσταγή Κουτσιούκ Μεχμέτ:

«Οποίοι είσθε εσείς, και τι ζητείτε από τεσσάρων ήδη αιώνων εις τας Ελληνικάς ημών χώρας, ως θδέλλαι εκμυζώντες το αίμα μας και ως δαίμονες της κολάσεως κατατυραννούντες τα πτωχά σώματα μας; Οποίοι είσθε σεις, οι δίκην τίγρεως εισβαλόντες εις το ποίμνιον του Κυρίου και κατασπαράσσοντες τας σάρκας των αθών προβάτων του; Τρέφεσθε εκ των άχνιζόντων από του αίματος σπάγγων του... Θεέ μου, ενδυναμωσόν με, όπως πίνω το ποτήριον τούτο εν χριστιανική υπομονή και θεία καρτερία, χάριν του μεγάλου ονόματός Σου και του πολυπαθούς Εθνους μου. Η ημέρα της θανατώσεώς μου θα είναι η ενδοξότερα της ζωής μου!».

Ως δε μαρτυρεί ο Κύπριος βάρδος της 9ης Ιουλίου Βασιλης Μιχαηλίδης κατά τας τελευταίας προ του απαγχονισμού του στιγμάς ο ποιμενάρχης της Κύπρου

Κυπριανός, ύψωσε το βλέμμα προς τον ουρανό και εδεήθη υπέρ της φυλής μας:

**Θεέ, που νάκραν δεν έχεις
ποττέ στην καλωσύνην
λυπήθου μας και δώσε πκιόν
χαράν στην Ρωμισούνη».**

Αλλά τον απαγχονισμόν του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, ηκολούθει μακρά άλυσις εκτελέσεων. Οι μητροπολίται Κιτίου Μελέτιος και Κηρυναίας Λαυρέντιος εσφαγιάσθησαν, ο δε μητροπολίτης Πάφου Χρύσανθος απηγχονίσθη. Ο μητροπολίτης Πάφου προ της εκτελέσεως του ευθαρσώς διεκήρυξεν ως ήρωας: «Η ζωή είναι ο Θεός· η τιμή είναι το καθήκον· τα πλούτη η ελευθερία, και η δόξα το αποθνήσκειν υπέρ πίστεως και πατρίδος. Προτιμώμεν τον θάνατον.

Εις το σουλτανικόν θεράτιον της 12ης Αυγούστου 1821, το οποίον εξεδόθη προς αναγνώρισιν του νέου μητροπολίτου Πάφου Παναρέτου, του διαδεχθέντος τον εκτελεσθέντα ενθομάρτυρα Πάφου Χρύσανθου, αναφέρεται ότι ο ηρωικός μητροπολίτης «εκατηγορήθη δια καταχθονίους πράξεις», και «επί απιστία» και ότι «εξετελέσθη περιφρονητικώς ως έπρεπε προς παραδειγματισμόν των άλλων δια πραγματοποίησεως της αναγκαίας τιμωρίας, της αναφερομένης εις το περιποιούν τιμήν και υποβληθέν ήδη σουλτανικόν μεγαλοπρεπές αυτοκρατορικόν Χάττιον το σχετικόν προς τον απαγχονισμόν και τη θανατικήν ποινήν αυτού».

Αλλ' αι σφαγαί και εκτελέσεις συνεχίσθησαν και μετά την 9ην Ιουλίου, ούτως ώστε ο αριθμός των εκτελέσεων ανήλθε περί τους 500. Εις έγγραφα του γαλλικού Προξενείου της Κύπρου, αναφέρεται ότι ο Κυβερνήτης «καθ' εκάστην ημέραν απηγχόνιζεν, εστραγγάλιζεν ή κατεκρεούργει εις Λευκωσίαν δυστυχείς ανθρώπους».

Την 10ην Ιουλίου 1821 απηγχονίσθη ο ηγούμενος Κύκκου Ιωσήφ και απεκεφαλίσθη ο οικονόμος της Μονής Σταυρού Ομόδους Δοσίθεος. Απεκεφαλίσθησαν επίσης οι ηγούμενοι Χρυσολάκρουνας Σιλθεστρος και Αγίας Βαρβάρας Σωφρόνιος.

Ο ηγούμενος της Μονής Αγίου Νεοφύτου Ιωακείμ ο Μελισσόθουκκας, απέρριψε την πρόσκλησιν του Κυβερνήτου όπως μεταβή εις Λευκωσίαν και ούτω απέφυγε την εκτελεσιν κατά την 9ην Ιουλίου. Μετά όμως από ολίγας ημέρας, στρατιωτικόν απόσπασμα μετέβη εις την Μονήν Αγ. Νεοφύτου προς σύλληψιν του ηγουμένου, τούτο όμως απεκρούσθη υπό του ηγουμένου και των μοναχών. Ο ηγούμενος Ιωακείμ, κατόπιν τούτου διέφυγε και εκρύβη εις σπήλαιον, προδοθείς όμως υπό Τούρκου, συνελήφθη παρά την Κοίλην της Πάφου, οπόθεν και μετεφέρθη εις Λευκωσίαν όπου και εύρε μαρτυρικόν θάνατον ανασκολοπισθείς.

Την 12ην Ιουλίου 1821 εκαρτομήθησαν οι γραμματείς των Δημογερόντων των επαρχιών Κτήματος Πάφου και Χρυσοχού Χριστούδιδας και Χατζή-Ζαχαριάς.

Εις έγγραφον του Γαλλικού Προξενείου αναφέρεται ότι ο Κυβερνήτης «καθ' εκάστην εκδίδει και νέον κατάλογον προγεγραμμένων, εκ των οποίων κανείς δεν διαφεύγει».

Αι τουρκικαί φρικαλεότητες επεσκίασαν την Κύπρον, λεηλασίαι των μητροπόλεων, των μοναστηρίων και των Εκκλησιών ηκολούθησαν και βαρβαρότητες ακατάσχετοι και ανελέητοι κατέστησαν την Κύπρον ασπαίρουσαν, πλέουσιν εις τα αίματα αθών θυμάτων της τουρκικής θηριωδίας. Τας σφαγάς της 9ης Ιουλίου 1821 παραβάλλει ο Άγγλος Κάρνε προς την σφαγήν της Χίου.

Τα λείψανα των εν Λευκωσία εκτελεσθέντων, άλλα μεν ερρίφθησαν εκτός των τειχών της πόλεως, παραληφθέντα δε υπό

των Ελλήνων ετάφησαν εις τα κοιμητήρια των Αγ. Ομολογητών και Παλουριωτίσσης. Εις δε τον περίβολον του ναού Φανερωμένης ετάφησαν εις ειδικόν τάφον αι σωροί των τεσσάρων Αρχιερέων, του ηγουμένου Κύκκου Ιωσήφ και του αρχιδιακόνου Μελετίου και εις έτερον τάφον εντός του ίδιου περιβόλου ετάφησαν αι σωροί 10 λαϊκών.

Κατά την κατά το 1872-1873 ανακαίνισιν του ναού Φανερωμένης, τα οστά μετετέθησαν και ετάφησαν εντός του ιερού παρά την Αγίαν Τράπεζαν. Τέλος τω 1925 ετάφησαν εις το προς τιμήν των Εθνομαρτύρων ανεγερθέν Μουσωλείον εις τον περίβολον του ναού τούτου, τα αποκαλυπτήρια του οποίου και εγένοντο την 9ην Ιουλίου 1930.

Αυτάς τα φρικιαστικάς σκηνάς, τας οποίας έζησαν και εδοκίμασαν οι πρόγονοι ημών κατά τον Ιούλιον του 1821, αναπολούμεν σήμερα. Την αγωνίαν δούλων προγόνων υπό στυγνόν ξένον κατακτητήν αναζώμεν σήμερα και την ακλόνητον και μακράν προσμονήν εκείνων προς βασιλείυσιν του φωτός της ελευθερίας εις την απ' αιώνων ελληνικήν ημών Νήσον εγκολπούμεθα και σεβόμεθα.

Και αυτούς, τους της πίστewς και πατρίδος μάρτυρας τιμώνεν και γεραίρομεν σήμερα, εκτελούντες καθήκον ιερόν, τηρούντες έθος μακρόν, γονυπετούντες ευλαβώς προ του Μουσωλείου των Εθνομαρτύρων, αναμνησκόμενοι της ρήσεως του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού, καθ' ην «οι ούτως αγωνιζόμενοι υπό του Θεού στεφανούνται και υπό των ανθρώπων εγκωμιάζονται».

Του Χρ. Σώζου